

figyelőszolgálat

Ebben a rovatban folyamatosan közöljük a külföldi szaklapok műszaki könyvtárakat érdeklő folyóiratcikkeit, továbbá a könyvtárudományi és dokumentációval foglalkozó szakkönyvek ismertetését.

+++

K Ö N Y V S Z E M L E

17/K

002:65.011

CSENDÉB BÉLA /összeáll./: A dokumentáció gazdaságossága. Adalékok a dokumentáció idő- és költségelemzéséhez. Bp. OMKDK, 1964.-OMKDK. Módszertani Kiadványsorozata, 1964.1.sz.

A dokumentáció gazdaságosságának vizsgálata két részre oszlik: 1. a ráfordítások elemzésére /idő- és költségelemzés/, 2. a hatékonyság elemzésére. Jelen első kötet a ráfordítások idő- és költségigényeit tárgyalja. A tanulmány tézisei: a dokumentáció szolgáltatás, de a termelési folyamatnak is eleme, így egyrészt szervezésileg érvényesek rá az üzemgazdaság törvényei, másrészt árpolitikájában csak kis mértékben haladhatja meg az önköltségi árakat. Megfontolandó, milyen területein és milyen mértékben számítandó fel értékesítési leírás és eszközleltári járulékok.

Bevezető rész: a kérdés felmerülése és a feladat elhatárolása. A könyv csak a kis és közepes dokumentációs állomásokkal foglalkozik. Az első rész a dokumentáció szerepét vizsgálja a kutatás és a termelés szerkezetében, tény- és arányértékeket közöl a kutatási és dokumentációs ráfordításokról.

A második fejezet egységei: az állomás, a munka, a szervezet leírása. Az állomás leírása során a szerző különbséget tesz felfutási költségek és működési költségek között; felállítja a dokumentációs állomás költségmodelljét. A munka leírása - a mérési módszerek ismeretése után - két fő csoportra tagozódik: a hagyományos és a gépi munkafolyamatok elemzésére. A hagyományos munkafolyamatok idő- és költségelemzése feloszlik könyvtári és dokumentációs ráfordítások elemzésére. A gépi dokumentációs eljárások közül néhány másolási és mikrotechnikai eljárás költségeit tárgyalja. Az ismeretek szétszórásai költségei között a könyv taglalja a szóbeli és írásos tájé-

koztatás költségeit; a feldolgozás és a felhasználás együttes igényei alapján számítja az idegen nyelvek ismeretének értékét. A szervezés költségkihatásairól szóló rész a ráfordítás és a feladat arányaival, a dokumentációs eszközökkel végzett kutatás célszerűségének határait, a koordináció gazdasági vonatkozásaival, a szervezés személyi kérdéseivel, a dokumentalisták bérezésével és besorolásával foglalkozik.

A tanulmány egyes fejtegetéseit a függelékek számadatokkal támasztják alá. A felhasznált és ajánlott irodalom 120 tételt sorol fel.

18/K

002.513.5

MEYER-UHLENRIED, K.H.: Das System DOCA, ein Weg zur automatischen Dokumentation. Brüssel, 1963, EURATOM-CETIS. 11 p. /Kut.jel./

A közlemények egyre növekvő áradata arra kényszeríti a dokumentációs központokat, hogy a manuális módszerekről gépi módszerekre térjenek át. Az áttérést zökkenőktől mentesen kell végrehajtani. Annak érdekében, hogy a legegyszerűbb kézi módszerektől a számológépek használatához jussunk el, a különböző dokumentációs módszereket úgy kell összeillesztenünk, hogy logikai folyamatot alkossanak.

Az EURATOM tudományos tájékoztatási központjában /CETIS/ az átmenetet úgy oldják meg, hogy lehetőleg egyetlen olyan információ se vesszen kárba, ami a kézi rendszerben tárolva volt. A javasolt DOCA rendszerben a bibliográfiai adatokat a lehető legteljesebben regisztrálják, meghatározott rendbe állítják, azután szalagra lyukasztják; ez lemásolható, vagy ún. converter-rel átüthető lyukkártyákra és más tárolóközegekre. /Gy.P./

19/K

002.513.5

MEYER-UHLENRIED, K.H.: Richtlinien für die Auswertung von Fachliteratur als Grundlage für eine automatische Dokumentation. Brüssel, 1963, EURATOM-CETIS. 13 p.

Szabályokat ad a szakirodalmi kiadványok gyakorlati kiértékelésére, feldolgozására, annak érdekében, hogy közvetlenül bevitelők legyenek az elektronikus adatfeldolgozó berendezésekbe automatikus dokumentáció /információ/ céljaira.

Megvilágítja a tartalmi kivonat és az információk visszakeresésre alkalmas kivonat /un. retrieval abstract/ közötti különbséget a rámutat a különféle kartotékrendszerek kombinált használatának szükségességére az információkeresésben /reference kartoték, peremlyukasztásos kártyák, átnézeti kártyák stb./. /Gy.P./

20/K

002.513.5

LUSTIG, G. - MEYER-UHLENRIED, K.H.: Application de l'ordinateur IBM 1401 dans le domaine de la documentation automatique. Bruxelles, 1963, EURATOM-CETIS. 8 p.

Nagy kutatási központ szükségleteiből és kapacitásából kiindulva kísérleteket végeztek az automatikus dokumentáció alapelveinek, gyakorlati megoldásának, és a felmerülő költségeknek a megállapítására. Az elemzésekhez, számításokhoz kiindulásként 200 000 meglévő bibliográfiai információt, 200 000 információs egység évi gyarapodást és napi 120 információk kérését vették alapul.

A keresésre kulcsszavakat és hivatkozási számokat használtak.

Kísérleteket végeztek az IBM 1401 rendezőgéppel, amely 5 egységből álló mágneses szalaggal működik; értékeltek a gépi időket, s a különböző programozási lehetőségeket. /Gy.P./

21/K

011:62/65/038/

Technik und Wirtschaft in fremden Sprachen. Internationale Bibliographie der Fachwörterbücher. 2.erw.Aufl. Pullach bei München, 1963, Dokumentationen der Technik. /Handbuch der technischen Dokumentation und Bibliographie 4./

Az 1800 műszaki-tudományos szótár adatait tartalmazó bibliográfia kb. 150 ország vonatkozó műveit foglalja jegyzékbe az alábbi csoportosításban:

1. Általános műszaki
2. Mérnöki alaptudományok
3. Technológia, mérésügy, nyersanyagok
4. Gépipar, szabályozási technika
5. Járművek, közlekedés
6. Energia, elektrotechnika, elektronika
7. Bányászat, kohászat
8. Építőipar, vízépités
9. Mezőgazdasági ipar, élelmiszeripar
10. Üzemgazdaság, népgazdaság
11. A szakszótárakkal nem rendelkező ritka nyelvek általános szótárak.

Az egyes fejezeteken belül először a két- és többnyelvű szótárak felsorolása található, ezután következnek az egynyelvű szótárak és a vonatkozó terület nyelvkönyvei.

A 12. fejezet bibliográfiájában a következő tárgykörökre vonatkozó 160 dokumentum /többnyire folyóiratcikk/ adatai találhatók: írás- és fordítás technika; fordítás gépesítés; fordítás nyilvántartás; szótár bibliográfiák; nyelvi és fordításügyi folyóiratok.

A többféle index-szel jól kezelhető bibliográfia igen hasznos segédkönyve a műszaki tájékoztatási munkának, lehetővé teszi a műszaki szótárirodalom áttekintését, a szükséges szakszótárak adatainak felkutatását és ezen keresztül beszerzését. /B.S./

22/X

017.1:05

A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának folyóiratállománya. Leíró katalógus a közreadó testület betűrendes mutatójával. Szerk. KÖSA Győző. Bp. 1963, Tankönyvkiadó. 188 p.

A folyóiratok lelőhely-jegyzékei általában bibliográfiai igényekkel tájékoztatják a folyóiratok teljes történetét, szerkesztését, egymáshoz való viszonyát. Az egyetlen könyvtár állományát tartalmazó leíró katalógus ezzel szemben csak a könyvtárban valóban meglévő anyagot regisztrálhatja, és nem tartalmazhatja a folyóiratoknak az állományból nem tükröződő adatait.

Ilyen módszertani megfontolás alapján készült KÖSA leíró katalógusa, amely a BMÜEKK teljes folyóiratállományát tartalmazza 1960-nál bezárólag. A címléírások a szeptember 1959-ben megjelent Utmutatója, és a címléírások szabvány szerint készültek, felhasználva és értékelve az eddigi ismeretes külföldi lelőhely-jegyzékek tapasztalatait; a címléírások feltüntetik a folyóirat teljes címét /alcímét/, a címváltozásokat, jelzik a mellékleteket, indexeket, esetleges táralapokat; a meglévő állományt kötet /évfolyam/, évszám és a töredék-évfolyamokat füzet /hónap/ szám szerint közlik és jelzik a raktári számot is. A betűrendes testületi regiszter a testületeket székhelyeik és jellegük /akadémiák, egyetemek/ szerint is felsorolja.

Az Utmutatóhoz hasonlóan KÖSA Győzőnek ez a műve is példásan gondos munka és mintául szolgálhat hasonló jellegű katalógusok összeállításához.

/Gy.P./

23/X

791.43-96

Műszaki filmek tájékoztató jegyzéke. 1946-1963 között gyártott magyar és a Magyarországon lévő külföldi műszaki filmek. I.rész. Bp. 1964. OMKDK Műszaki-Tudományos Film Tájékoztató Központ, 93 p.

Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság Film Állandó Bizottsága kezdeményezésére Magyarországon is megindult a műszaki filmek központi dokumentációja és információja. Ennek egyik első lépéseként minősítő bizottságok vizsgálták felül a Magyarországon készült hazai és itt található külföldi filmeket. A bizottságok véleményezése alapján kiválasztott 338 vetítésre alkalmas műszaki film legfontosabb adatait gyorstájékoztató jellegű jegyzékbe foglalta az OMKDK Műszaki-Tudományos Film Tájékoztató Központja.

A jegyzék első része a Magyarországon található filmek adatait 15 főbb tárgykörre osztva tartalmazza. A több tárgykört is érintő filmeket azok súlyponti tárgyköre szerint sorolja be. Minden filmnél feltünteti a gyártó országot, az előállító vagy forgalmazó nevét, a gyártási évet, vetítési időt, a film szélességét és azt, hogy színes vagy fekete-fehér-e a film.

* KÖSA Győző: Utmutató és példatár műszaki folyóiratok könyvtári feldolgozásához. Bp. 1959, Tankönyvkiadó.

A kiadvány második része betűrendes címmutatón és tárgymutatón kívül azt is feltünteti, hogy mely filmek használhatók fel az alsó-, közép- és felsőfoku oktatásban. Mindezt még a külföldi filmek országok szerinti mutatója és a magyarországi forgalmazók betűrendes címjegyzéke egészíti ki. /Dzs./

.. ..

P O L Y Ó I R A T S Z E M L E

144

001.815

Automata indexelő módszerek válogatott bibliográfiai szemléje.-
/A selective bibliographic survey of automatic indexing methods/ -
ARTANDI, S. - Special Libraries, 54.k. 10.sz. 1963.dec. 630-634.p.

Az automata indexelés és kivonatolás célja, hogy a minimumra csökkentse azt a fizikai és szellemi munkát, amely a tároláshoz, majd visszakereséshez szükséges. /Nem tévesztendő össze a gépi kereső rendszerekkel, amelyek emberi munkával készült index tételek vagy egyéb adatok között válogatnak./ Az automata információ feldolgozás alapfeltétele, hogy a dokumentumok szövege géppel olvasható formában /lyukkártya, lyukezalag, mágneses szalag/ legyen meg.

Az automata rendszerek ismertebb típusai:

- A cím indexelés. Legelterjedtebb változata a KWIC index, amely-nél a különböző címekben előforduló kulcsszavak betűrendes elhelyezése az index. Minden cím annyi helyen fordul elő, ahány kulcsszó tartalmaz, legtöbbször a többi kulcsszó kíséretében. Vélemények szerint a cím szavai csak 50-70 százalékban felelnek meg a tartalom kifejező-jeként.

- Pontos szavak és mondatok alapján. Az automata munka zöme a szövegben előforduló szavak gyakoriságát, helyét, sorrendjét veszi figyelembe. Ez megállapítható úgy, hogy az adott szöveget összehason-lítják egy szójegyzékkel, vagy megvizsgálják statisztikailag.

- Jelentéstani és nyelvi elemzés. A szövegben előforduló bizonyos szavak alapján megállapítható, hogy az milyen kategóriába tartozik. Más módszer, hogy az előforduló szópárok /vagy egymással összefüggő szavak/ utján határozzák meg a tárgyköröket. A szövegben kereshetők bizonyos szavak, egy vagy több szócsoporthoz vagy a szócsoporthoz egy vagy több tagjának szimultán előfordulása is. /B.S./

145

001.815:65.011.54:681.142-523.8

A LUHN-féle KWIC-indexelés öt éve.- /Fünf Jahre KWIC-Indexing nach H.P. LUHN/ - SCHNEIDER, K. - Nachrichten für Dokumentation, 14.k. 4.sz. 1963.dec. 200-205.p.